

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

dos. Zaur Məmmədov

“ ” 2026-cı il

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 6007007 "Meşəçilik"

Fakultə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: "Aqrar elmlər"

Fənnin adı: S/f Milli parklar (Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin Elmi Şurasının qərarı ilə nəşrinə icazə verilmişdir. (11 sentyabr, 2017-ci il. protokol EŞ№ 1/2)

I. Fənn haqqında məlumat:

Kodu: İPFS-B07

Tədris ili: II (2025/2026).

Semestr: IV

Tədris forması: Əyani.

Tədris dili: Azərbaycan

Tədris yükü (saat): Cəmi: 150 saat. Auditoriya saati 45 saat. (30 saat müh.-15 saat.lab.).

AKTS üzrə kredit: 5

II. Müəllim haqqında məlumat: Adı, soyadı, dərəcəsi: b.m. Tağıyev Niyaz Tarverdi oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran Dövlət Universiteti

Məsləhət saati: 4-cü gün, saat 14:00

E-mail ünvanı: niyaztagyev@yandex.com

III. Təvsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

- "Azərbaycanın milli parkları, təbiət qoruqları və yasaqlıqları" (Soraq-bibliografik məlumat kitabı) Nəşr tarixi: 16 yanvar 2025-ci il. Müəllif/Tərtibatçı: AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanası (MEK)
- "Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı" Naxçıvanın unikal təbiətini və milli parkın rekreasiya potensialını araşdıran mühüm vəsaitdir. Nəşr tarixi: 2020 (və sonrakı illərdə elmi konfrans materiallarında yenilənmiş məlumatlar). Müəllif: Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri yanında Bilik Fondu və AMEA Naxçıvan Bölməsinin alimləri.
- "Azərbaycanın Milli Parkları" (Monoqrafiya) Nəşr tarixi: Təkrar nəşr və elmi təkmilləşdirmə (ilk fundamental nəşr 2015, lakin 2024-cü il konfranslarında istinad mənbəyi kimi yenidən təqdim olunub). Müəllif: Kərəm Əsədov
- Yeni Əsasnamələr və Hüquqi Nəşrlər (2025-2026) İlisu Milli Parkı və Axar-Baxar Milli Parkı Haqqında Əsasnamələr: 6 fevral 2026-cı il tarixində təsdiq edilib. Bu parkların flora və faunası, mühafizə rejimi haqqında ən son məlumatlar
- "Journey to the Nature of Azerbaijan" (Azərbaycan Təbiətinə Səyahət). Nəşr tarixi: 2024-2025 (Yenilənmiş versiyalar). Müəllif: Emil Cəbrayilov
Budur, həmin illərə aid əsas kitablar və müəllifləri:
- "Azərbaycanın milli parkları, təbiət qoruqları və yasaqlıqları" (2025)
Bu, son illərin ən əhatəli soraq-bibliografik göstəricisidir. Müəllif/Tərtibatçı: AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanası (MEK). Nəşr ili: 2025 (Yanvar).
- "Azərbaycan Respublikasının Qırmızı Kitabı" (III Nəşr, 2023). Müəllif: Redaksiya heyəti (AMEA və Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin alimləri). Nəşr ili: 2023.
- "Naxçıvan Muxtar Respublikasının flora və faunası" (2020-2022). Müəllif: Tariyel Talıbov və digər AMEA Naxçıvan Bölməsinin alimləri. Nəşr ili: 2020-2022.

9. "Azərbaycanın ekoturizm potensialı" (2021) Milli parkların turizm imkanlarını araşdıran vəsaitdir. Müəllif: Bahadur Bilalov və digərləri. Nəşr ili: 2021.
10. "Qarabağın təbiət abidələri" (2022) Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərindəki, o cümlədən yeni planlaşdırılan milli park ərazilərini əhatə edir. Müəllif: Elman Yusifov. Nəşr ili: 2022.
11. "Azərbaycanın milli parkları, təbiət qoruqları və yasaqlıqları" (2025) Tərtibatçı: AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanası.
12. "Azərbaycan Respublikasının Qırmızı Kitabı" (III Nəşr, 2023) Müəllif: Redaksiya heyəti (AMEA, ETSN və beynəlxalq ekspertlər).
13. "Zəngəzur Milli Parkının biomüxtəlifliyi" (2022) Müəllif: Tariyel Talıbov.
14. "Şahdağ Milli Parkı: Ekologiya və Turizm" (2021). Müəllif: Müxtəlif elmi məqalələr toplusu (Redaktor: E. Yusifov).
15. "Ekoturizm: Nəzəriyyə və Təcrübə" (2021-2022 yenilənmiş nəşr). Milli parkların turizm potensialını elmi tərəfdən izah edir. Müəllif: Bahadur Bilalov (Turizm və Menecment Universitetinin professoru).
16. Məmmədov C.A., Soltanova H.B. Rəhimov S.H. beynəlxalq turizm coğrafiyası. Bakı -2002.
17. Məmmədov C.A., Rəhimov S. H. Turizmin termin və anlayışlarının izahlı ensiklo-Pedik lüğəti. Bakı, " Mütərəccim" -2003.

VI. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib deyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Milli parklar fənnini maddi varlığın ərazi formaları olmaqla insan cəmiyyətinin, onun təbii təkrar istehsalının əsasını təşkil edir. Təbii Milli park, Qoruq və yasaqlıq ekalogiyası biosferin səthində onun üst qatında yaranmaqla forma və məzmunun müxtəlifliyini əks etdirir. Cəmiyyətin formalaşması, həyatın idarə edilməsi Milli park, Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasında səmərəli istifadə edilməsindən çox aslıdır. Milli park, Qoruq və yasaqlıq tiplərə ayrılmaqla dünya miqyasında mürəkkəbliyi, rəngarəngliyi ilə seçilir. Geokimyəvi, geofiziki, bioloji xüsusiyyətlərə malik olmaqla dinamikliyi ilə də fərqlənir. Başlıca mürəkkəblik ondan ibarətdir ki, Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasında yeri sferalarının və atmosferin xassələrinin əlamətləri təzahür olunur. Azərbaycanda turizmin inkişafı ilə əlaqədə olaraq rekreasiya Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının optimallaşdırılmasına ehtiyac vardır. Bu məqsədlə respublikada milli parkların yaradılmasına xüsusi ehtiyac vardır. Qoruq və yasaqlıq ekalogiyası qoruqlar vasitəsilə konservasiyasında üstünlük verməklə bildirir ki, Azərbaycanın dağ-meşə Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının 7,3%-i, dağ-çəmən, Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının 2%-i qoruqlar vasitəsilə mühafizə edilir. Milli parklar vasitəsi ilə Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının mühavizəsi məsələləri də xüsusi maraq doğurur. Qəbul edilmiş belə bir ideyaya əsaslanır ki, insanlar təbiətin qoynunda istirahət etməklə, onun Bioloji estetik mahiyyətini duyaraq mühafizə etmək zərurətini dərk edir. Qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının ekalogiyası fənnin tədrisində əsas məqsəd təbii qoruq və yasaqlıq ekalogiyasının ekoloji vəziyyətinin qiymətləndirilməsi və onların yaxşılaşdırılması yollarının elmi və elmi metodika əsalarının öyrənilməsindən ibarətdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır. Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

- 5 bal-tələbənın cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
 -4 bal- tələbənın cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
 3 bal- tələbənın mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
 1-2 bal- tələbənın mövzudan qismən xəbəri var.
 -0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənın imtahanda topladıđı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənın imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıđı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	Yaxşı	C
61-70 bal	Kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Lənkəran Dövlət Universitetinin əsasnaməsində nəzərdə tutulan universitetin daxili intizam qaydalarına əməl etməyən tələbələr haqqında müvafiq tədbirlər görülür.

X.Təqvim – Mövzu planı.Yükün semestrlərə görə bölgüsü 30 saat müəazirə, 15 saat lab.

No	Keçirilən müəazirə mövzuların məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu:1. Azərbaycan milli parkları. Plan: 1.Azərbaycan Milli Parkları haqqında məlumat. Mənbə1,2,3	2	
2	Mövzu:2.Azərbaycan Respublikasının Milli Parkları,hüquqi əsaslar,idarəetmə və mühafizə rejimləri. Planı: 1.Milli parkların anlayışı və hüquqi statusu. 2.Milli parkların yaradılmasının əsas məqsədləri və vəzifələri. 3.Milli parkların torpaqlarından istifadə qaydaları. 4.Milli parkların idarə olunması və maliyyələşdirilməsi. 5.Milli parkların rejim xüsusiyyətləri: Funksional zonalar. Mənbə 1,2,3.	2	
3	Mövzu 3.Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında anlayış. Plan: 1.Əsas Kateqoriyalar, XMOTƏ-nın Əsas Məqsədləri 2.Milli Parkların Mülkiyyət hüquqları. 3.Milli Parklar haqqında Əsas Qanunvericilik Aktları. Mənbə1,2.	2	
4	Mövzu:4. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı. Plan; 1.Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı. 2. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkının flora və faunası Mənbə 2,3,4..	2	
5	Mövzu:5. Ağ-göl Milli Parkı. Plan: 1.Ağ-göl Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Ağ-göl Milli Parkının relyefi.	2	

	3.Ağ-göl Milli Parkının flora və faunası Mənbə2,3,4.		
6	Mövzu:6. Şirvan Milli Parkı. Plan: 1.Şirvan Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Şirvan milli parkının flora və faunası. 3.Şirvan milli parkının torpaq,relief və iqlim şəraiti. Mənbə:2.4,5.	2	
7	Mövzu:7.Hirkan Milli Parkı. Plan: 1.Hirkan milli parkının yaranması tarixi və məqsəd 2.Hirkan milli parkının flora və faunası. 3.Hirkan milli parkının relyefi,torpaq və iqlimi. Mənbə:3.4.5	2	
8	Mövzu :8. Altıağac milli parkı. Plan: 1.Altıağac milli parkı yaranma tarixi və məqsəd. 2.Altıağac milli parkının flora və faunası. 3.Altıağac milli parkının torpaq,relief və iqlimi. Mənbə:2.3.4	2	
9	Mövzu:9.Abşeron Milli Parkı. Plan: 1. Abşeron Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2. Abşeron Milli Parkının flora və faunası. 3. Abşeron Milli Parkının torpaq,iqlim şəraiti. Mənbə:2.3.5.	2	
10	Mövzu:10.Şahdağ Milli Parkı. Plan: 1 Şahdağ Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Şahdağ Milli Parkının flora və faunası. 3.Şahdağ Milli Parkının iqlim,torpaq şəraiti. Mənbə:1.3.4.5	2	
11	Mövzu 11.Göy-göl Milli Parkı. Plan: 1.Göygöl Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Göygöl Milli Parkının flora və faunası. 3.Göygöl Milli Parkının torpaq,relyef və iqlimi haqqında məlumat Mənbə:2.3.5	2	
12	Mövzu:12 Samur-Yalama Milli Parkı. Plan: 1.Samur-Yalama Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Samur-Yalama Milli Parkının flora və faunası 3.Samur-Yalama Milli Parkının Torpaq Növləri və iqlimi. Mənbə:3.4.5.	2	
13	Mövzu:13 Qızılağac milli parkı. Plan: 1.Qızılağac milli parkının yaranma tarixi və məqsəd. 2.Qızılağac milli parkının florası və faunası. 3.Qızılağac milli parkının relyefi və torpaq tipi. Mənbə:2.3.5.	2	
14	Mövzu:14. İlisu Milli Parkı. Plan: 1.İlisu Milli Parkı haqqında ümumi məlumat. 2.İlisu Milli Parkının flora və faunası. 3.İlisu Milli Parkının torpaq,iqlim və relyefi. Mənbə:1.2.3.	2	

15	Mövzu:15. Axar Baxar milli parkı. Plan: 1.Axar Baxar milli parkı haqqında ümumi məlumat. 2.Axar Baxar milli parkının flora və faunası. Mənbə:1.2.3.	2	
	Cəmi:	30 s.	

Laboratoriya məşğələsi

s/s	Məşğələnin mövzuları	saat	Tarix
1.	Mövzu1.Azərbaycan Respublikasının Milli Parkları,Hüquqi Əsaslar,İdarəetmə və Mühafizə Rejimleri.	2	
2.	Mövzu 2.Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında anlayış.	2	
3.	Mövzu 3.Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı. xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi	2	
4.	Mövzu 4.Ağ-göl və Şirvan Milli Parklarının xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi.	2	
5.	Mövzu 5.Hirkan və Altıağac Milli parklarının xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi	2	
6	Mövzu:6.Abşeron və Şahdağ Milli parklarının xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi	2	
7	Mövzu:7.Göy-Göl və Samur-Yalama Milli parklarının xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi	2	
8	Mövzu:8.İlisu və Axar-Baxar Milli parklarının xüsusiyyətlərinin cədvəllərdə işlənməsi	2	
	Cəmi:	15 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbələr Milli parklar fənnini öyrənməklə səciyəvi və nadir təbiət komplekslərini və obyektlərini təbii vəziyyətində qoruyub saxlamaq,təbiət proseslərinin və hadisələrinin gedişini öyrənməklə burada gedən elmi tədbirlərini və s. kimi biliklərə yiyələnmiş olurlar. Eyni zamanda aşağıdakı məlumatları da əldə etmiş olurlar:

XII.Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII.Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Milli parklar elminin inkişafının aktual istiqamət və problemləri
- Milli parklar elminin digər elmlərin öyrənilməsində yeri, rolu və mövqeyi
- Milli parklar elmi fənnin digər elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsi.
- Milli parkların xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində xüsusi rolu

XIV.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollektiv sualları.

I kollektiv

1. Azərbaycan Milli Parkları haqqında məlumat.
2. Azərbaycan Respublikasının Milli Parkları,hüquqi əsaslar,İdarəetmə və mühafizə rejimleri.
3. Milli Parkların Mülkiyyət hüquqları.
4. Milli Parklar haqqında Əsas Qanunvericilik Aktları.

5. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı.
6. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkının flora və faunası.
7. Ağ-göl Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
8. Ağ-göl Milli Parkının relyefi.
9. Ağ-göl Milli Parkının flora və faunası
10. Şirvan Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.

II kollektivium

1. Şirvan milli parkının flora və faunası.
2. Şirvan milli parkının torpaq,relief və iqlim şəraiti.
3. Hirkan milli parkının yaranması tarixi və məqsəd
4. Hirkan milli parkının flora və faunası.
5. Hirkan milli parkının relyefi,torpaq və iqlimi.
6. Altıağac milli parkı yaranma tarixi və məqsəd.
7. Altıağac milli parkının flora və faunası.
8. Altıağac milli parkının torpaq,relief və iqlimi.
9. Abşeron Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
10. Abşeron Milli Parkının flora və faunası.
11. Abşeron Milli Parkının torpaq,iqlim şəraiti.

XVI. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Azərbaycan Milli Parkları haqqında məlumat.
2. Azərbaycan Respublikasının Milli Parkları,hüquqi əsaslar,İdarəetmə və mühafizə rejimləri.
3. Milli Parkların Mülkiyyət hüquqları.
4. Milli Parklar haqqında Əsas Qanunvericilik Aktları.
5. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkı.
6. Akademik Həsən Əliyev adına Zəngəzur Milli Parkının flora və faunası.
7. Ağ-göl Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
8. Ağ-göl Milli Parkının relyefi.
9. Ağ-göl Milli Parkının flora və faunası
10. Şirvan Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
11. Şirvan milli parkının flora və faunası.
12. Şirvan milli parkının torpaq,relief və iqlim şəraiti.
13. Hirkan milli parkının yaranması tarixi və məqsəd
14. Hirkan milli parkının flora və faunası.
15. Hirkan milli parkının relyefi,torpaq və iqlimi.
16. Altıağac milli parkı yaranma tarixi və məqsəd.
17. Altıağac milli parkının flora və faunası.
18. Altıağac milli parkının torpaq,relief və iqlimi.
19. Abşeron Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
20. Abşeron Milli Parkının flora və faunası.
21. Abşeron Milli Parkının torpaq,iqlim şəraiti.
22. Şahdağ Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
23. Şahdağ Milli Parkının flora və faunası.
24. Şahdağ Milli Parkının iqlim,torpaq şəraiti
25. Göygöl Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
26. Göygöl Milli Parkının flora və faunası.
27. Göygöl Milli Parkının torpaq,relyef və iqlimi haqqında məlumat
28. Samur-Yalama Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
29. Samur-Yalama Milli Parkının flora və faunası

30. Samur-Yalama Milli Parkının Torpaq Növləri və iqlimi.
31. Qızılağac milli parkının yaranma tarixi və məqsəd.
32. Qızılağac milli parkının florası və faunası.
33. Qızılağac milli parkının relyefi və torpaq tipi.
34. İlisu Milli Parkı haqqında ümumi məlumat.
35. Axar Baxar milli parkı haqqında ümumi məlumat.

“S/f Milli parklar” fənninin sillabusu 6007007 - “Meşəçilik” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (“7” yanvar 2026-cı il, protokol №5).

Fənn müəllimi:

b.m.N.T.Tağıyev

Kafedra müdiri:

dos. İ.C.Kərimov